

Les etapes de desenvolupament de les relacions interdisciplinars

Lluís Maruny
*Centre d'Estudis del Col·legi Oficial
de Psicòlegs de Catalunya*

Tret de la intervenció inaugural de la *Jornada de Treball del Col·legi Oficial de Psicòlegs a Girona. «Límits i fronteres de l'exercici professional de la Psicologia»*. Girona, 24 de novembre de 1989.

Aquesta *Jornada* té com a tema vertebrador el de les relacions entre la professió de psicòleg i altres professions amb les quals coincidim a l'hora de treballar. El títol que se m'ha ocorregut —*Les etapes de desenvolupament de les relacions interdisciplinars*— és, evidentment, una mena de broma, una analogia amb uns conceptes consagrats en la psicologia. Tanmateix, penso que expressa bé el que intentaré de fer: analitzar des de la psicologia un procés —el de les relacions interdisciplinars— que em sembla que no és lineal ni simple.

Pròpiament, avui no parlarem de relacions entre disciplines diverses, sinó entre professionals de diverses disciplines. Això ens situa en un marc de relacions interpersonals i intergrupals, de forma que té sentit aplicar-hi els conceptes i els instruments propis del psicòleg. D'altra banda, estic convençut que aquestes relacions complexes es construeixen en un procés interactiu, dinàmic, en el que podem trobar-hi diversos moments de complexitat progressiva. Uns moments, diguem-ne unes etapes, que no són lineals ni purs, que se superposen i es superen en el joc interactiu, però que podem analitzar separatament.

A la realitat social, les relacions entre professions diverses resulten conflictives. Si em permeteu, intentaré establir diversos nivells de conflicte, que crec que coincideixen amb diversos nivells de desenvolupament professional, que podríem trobar successivament, més o menys, en la dinàmica dels equips interdisciplinars.

Primer moment: la reivindicació del lloc de treball

L'establiment d'una nova professió en el teixit social, comporta sempre competència, lluites per ocupar un espai, excloent els competidors o desplaçant-los. Aquesta competència és més suau allà on el territori no estava ocupat prèviament —podria ser aquest el cas dels serveis socials, sense menystenir els conflictes que s'hi registren—, però poden ser molt més complicades allà on hi ha sectors poderosos que han de cedir espais prèviament ocupats. Les dificultats per reconèixer l'espai del psicòleg en el sistema de salut ho expressen clarament.

El moviment de psicòlegs, als anys setanta, quan sorgeixen generacions de professionals, tenia un caràcter fortament reivindicatiu, reclamant llocs de treball a l'escola, la sanitat, els serveis socials, etc. Ara aquest element continua estant present, naturalment, però ha cedit protagonisme —em penso— a nous plantejaments.

Segon moment: competència pel poder i el lideratge

Quan s'han creat llocs de treball per a un grup professional, apareixen conflictes personals en l'equip, però també entre grups professionals per qüestions de lideratge i de poder.

Encara trobem, a l'interior de molts equips i serveis on intervenen psicòlegs amb altres professionals, que es planteja com a conflicte interdisciplinar allò que, en realitat és substancialment un conflicte de lideratge en el grup, de forma semblant al que succeeix entre professionals d'una mateixa disciplina en relació a les opcions teòriques, valors i actituds professionals, etc. Analitzar equivocadament el conflicte, el manté.

A nivell del col·lectiu professional, també hem viscut el procés per garantir unes condicions de treball dignes i comparables a les d'altres professions més consolidades, que ve a ser una forma de veure's reconegut un cert poder.

En un moment posterior sorgeixen els conflictes per la direcció i la gestió dels serveis. És una forma més elaborada de lluita pel territori, un moment necessari, sens dubte, però que cal situar en un camí de creixement professional, sense sacralitzar la defensa corporativa d'un títol contra un altre.

Tercer moment: el debat sobre la pròpia identitat professional

És característic dels moments inicials d'un treball interdisciplinar el qüestionament respecte de la pròpia identitat de cada professional i de cada grup professional. Això es tradueix en la necessitat d'aclarir qüestions com ara l'objecte de treball, l'objectiu de la intervenció, les pròpies funcions professionals, l'organització de la feina, els criteris per avaluar la pròpia intervenció i, també, la necessitat de formar-se específicament per allò que hem de fer professionalment. Aquest moment és imprescindible i estrictament necessari per créixer professio-

nalment, però cal admetre, també, el que significa de carència, de limitació, d'immaduresa, i, per tant, que pot donar peu a respostes diverses.

Algunes d'aquestes respostes venen marcades per l'ansietat que genera un nou lloc i tipus de treball. Les demandes que rebem inicialment adopten fórmules confuses, que oscil·len entre el símptoma aïllat i l'expectativa màgica. Un moviment defensiu, comprensible però perillós, és el de refugiar-nos en allò que sabem fer i que ens dóna una certa seguretat: els coneixements i instruments professionals més tradicionals. Hi ha la temptació de reduir els problemes que ens pertocquen a allò que sabem fer, confonent la identitat professional amb la nostra competència.

En aquests moments, el grup professional té el risc de tancar-se en ell mateix, de buscar compulsivament formació en forma de receptes per al seu treball, de defensar-se d'una realitat que desborda. És freqüent que aquesta actitud defensiva generi conflictes en relació als altres grups professionals: els rezels i desqualificacions mútues entre psicòlegs i mestres o treballadors socials, etc., em sembla que tenen molt a veure amb això.

L'altre camí és el de resoldre la identitat professional a partir de la qualificació professional, de la reflexió sobre el treball i del reconeixement de les nostres limitacions. A nivell general de Catalunya i pel que fa al camp dels psicòlegs, em sembla que aquest és el moment que travessen la majoria de serveis. Però arreu apareixen altres elements, més madurs i que configuren un nou estadi de relacions entre professions.

Quart moment: l'anàlisi interdisciplinària de l'objecte de treball

Quan un professional, un grup de professionals, porten un rodatge de treball, quan adquireixen seguretat en ells mateixos i en els seus instruments, poden posar-se a reflexionar sobre la realitat on actuen i mirar-la d'una manera nova. En aquest moment, l'atenció es centra en la comprensió de la realitat i podem reconèixer allò que tenim clar i allò que necessitem de l'altre. És un moment d'enriquiment, d'integració de perspectives diverses per a comprendre i intervenir sobre nous problemes.

Posaré un exemple del camp de l'educació, que és el meu. Un primer abordatge, del tot necessari, és el de l'atenció als problemes individuals més greus d'una escola. Quan això és sòlid (és a dir, que s'han identificat bé els problemes, s'han organitzat correctament els recursos disponibles, tenim clars els objectius que podem aconseguir i els límits d'aquest treball), arriba el moment de considerar nous problemes. És el cas, per exemple, de donar resposta a les necessitats tan diverses dels alumnes de qualsevol grup-classe, no ja dels nois i noies amb més dificultats, sinó de la totalitat dels alumnes. És un problema per al qual mestres i nosaltres reconeixem que no tenim respostes acabades, clares, però coincidim en la necessitat de treballar-hi. En aquest moment, el treball amb el mestre pot establir-se en condicions d'autèntica interdisciplinarietat, de recerca conjunta de solucions.

També passa això en la relació entre serveis diversos que intervenen en un mateix sector, com ara la infància. Cal que els diversos serveis —psicopedagògics,

d'atenció precoç, socials, menors, salut mental infantil, etc.— hagin assolit una certa consolidació per tal que es pugui plantejar sense rezels ni conflictes, la necessària coordinació i l'establiment de programes conjunts en una comarca o ciutat determinada.

Això ens porta a considerar que un treball interdisciplinar ha de partir d'unes condicions materials i organitzatives clares (llocs de treball, models organitzatius, lideratges, etc.), d'una seguretat professional en els propis instruments i, també, d'una consciència clara dels propis límits. En cas contrari, podem formular com a interdisciplinars, conflictes que, en realitat, són resultat d'una certa immaduresa professional, tant a nivell de persones concretes com de grups i institucions professionals.

El col·lectiu de psicòlegs i el treball interprofessional

És arribat el moment de parlar de nosaltres mateixos, els psicòlegs, del nostre grau de maduresa o immaduresa per al treball interdisciplinar.

Les professions, com a grup social organitzat, s'insereixen habitualment en sistemes socials específics. Així passa, per exemple, en els ensenyants en relació al sistema educatiu, els metges al sistema sanitari o els advocats en l'administració de justícia. En canvi, no hi ha un sistema social específic per als psicòlegs i, en realitat, trobem els psicòlegs arreu. Això és així perquè els psicòlegs tenim com a objecte de treball l'activitat humana. Analitzem i avaluem els aspectes humans, personals, grupals, institucionals i comunitaris i dissenyem propostes d'intervenció i canvi en tot allò on treballen les persones. Per tant, *sempre* treballem amb altres professionals.

En els orígens, la professió de psicòleg neix dintre d'altres professions, especialment de la pedagogia i la medicina i, més endavant, de la gestió empresarial en els aspectes humans. Encara ara els aspectes corporatius, territorials, de competència pel lloc de treball amb aquestes professions, donen peu a multitud de conflictes, però podem admetre que ara mateix els psicòlegs ocupem llocs de treball definits a una gran quantitat de situacions i, certament, la reivindicació de llocs de treball ja no és un element central en les institucions de psicòlegs.

També els conflictes de poder entre els psicòlegs i altres professions tenen encara vigència. Però, certament, els psicòlegs estem accedint ja a llocs de poder progressivament importants.

Encara que pugui semblar paradoxal, espero haver-vos convençut que l'esforç de qualificar i definir la pròpia identitat professional, és una aportació necessària, i la millor que podem fer actualment, al desenvolupament de les relacions interdisciplinars. I aquesta definició no pot ser defensiva, no va *contra* altres professionals, sinó que busca qualificar l'exercici de la professió. Una delimitació que s'allunya tant del corporativisme com de la confusió i la pèrdua de límits en la pròpia identitat.

Estem vivint un moment d'expansió, i dispersió, molt gran dels psicòlegs. Cadascú s'identifica per llocs de treball molt concrets: toxicomanies, seguretat

vial, presons, treball amb menors, atenció precoç, etc. El desconeixement mutu és molt gran.

En canvi, al costat d'aquesta força centrífuga, hi ha una tendència a la confluència i a la restitució de la unitat de la psicologia: tots intervenim sobre persones, grups, organitzacions i entorns socials; tots necessitem les eines de l'anàlisi organitzacional, del treball comunitari, de l'educació i l'aprenentatge per a formar recursos humans o fer docència, tots necessitem les eines clíniques per a treballar amb les persones.

Articular la unitat i la diversitat de la psicologia és el repte professional més important dels propers anys. Preservar la unitat del títol de psicòleg i, alhora, constituir especialitats consolidades, és la qüestió més important i urgent per desenvolupar la professió en els propers anys.

Sobre aquesta base —tenir clar qui som, definir-nos, qualificar i millorar els nostres instruments i identitat— podem abordar col·lectivament un treball interdisciplinar real.

